

İSED

İlim, Sanat ve Edebiyat Dergisi

Cilt 1, Sayı 1, Haziran 2021

Makale Adı /Article Name

1984 ROMANI İLE CESUR
YENİ DÜNYA ROMANLARININ
DİSTOPYA AÇISINDAN
MUKAYESELİ İNCELENMESİ

THE COMPARATIVE
RESEARCH AF THE NOVELS
'1984' AND 'BRAVE NEW
WORLD' THROUGH THE
PERSPECTİVE OF DYSTOPIA

Yazar

Nurhayat KÖKSAL

Yüksek Lisans Öğrencisi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-mail:
nurhayt_koksal@outlook.com

ORCID NO: 0000-0002-8386-0115

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 28 Mart 2021

Kabul Tarihi: 26 Mayıs 2021

Yayın Tarihi: 30 Haziran 2021

Kaynak Gösterme

Köksal, N. (2021).1984 Romanı İle Cesur Yeni Dünya Romanlarının Distopya Açısından Mukayeseli İncelenmesi. *İlim, Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 1 (1), s.51-65.

Nurhayat- Köksal-1984 Romanı İle Cesur Yeni Dünya Romanlarının Distopya Açısından Mukayeseli İncelenmesi

Öz

Bu çalışmada ünlü İngiliz romancı George Orwell'in "1984" ve Aldous Huxley'in "Cesur Yeni Dünya" adlı romanlarındaki distopik unsurlar incelenmiştir. Romanların yapı taşını oluşturan ideal toplum hayalleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Totaliter yönetimlerin birey üzerindeki hâkimiyeti görülür. Bu yönetimin bir sonucu olarak bireysel ve toplumsal kimlikler yok edilmektedir. Düşünmeyen ve sorgulamayan bireyler arzulanmaktadır. Ayrıca iktidarın sosyal adalet, özgürlük, eşitlik alanları daraltılmıştır. İnsanların sefalet, korku ve baskı altında yaşadıkları bir dünya tasarlanmıştır. Her iki romanda distopik bir toplum kurgusunun korku ve zorbalık üretme potansiyellerine karşı uyarılar içermektedir. Her iki eserde derinliği olan ve geleceğe dair önemli mesajlar veren içeriğe sahiptir.

İnsanoğlu varoluşundan bu yana durmadan içinde bulunduğu toplumdaki hayalinin hayalini kurmuştur. Hayal ettiği bu dünyayı da ütopya ile resmetmiştir. Fakat dünyada yaşanan birçok değişim kişileri karamsar bir ruh haline sürüklemiş ve insanlara sınırsız ve sonsuz mutluluk sunan ütopyalar totaliter yönetimlerin yaygınlık kazanmasıyla yerini distopyalara bırakmışlardır. Ütopyalar ile kurulan güzel düş ülkeleri yerlerini karanlık, boğucu ve kasvetli ortamlara bırakmıştır. İngiliz edebiyat geleneğinin en önemli distopya eserlerinden olan Aldous Huxley'in Cesur Yeni Dünya ve George Orwell'in 1984 romanlarını distopik bakış açısıyla ele alınmıştır. İnsan doğasına bilimsel yöntemlerle müdahale edilmesinin ne anlama geldiği üzerine farklı bir bakış açısı ile bakılmıştır. Her iki romanda da dışarıdan müdahalelerle benliği ve bilincini değiştirilen ve şekillendirilen bireyler vardır. Romanlarda robotlaşan bireyler sistemin istediği hale gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ütopya, Distopya, Kötümser Edebiyat, 1984, Cesur Yeni Dünya.

Abstract

In this study, dystopic elements were examined in the novels of famous British novelist George Orwell's "1984" and Aldous Huxley's "Brave New World". The dreams of ideal society, which form the building blocks of these novels, have been studied. The dominance of totalitarian government over the individual is seen. As a result of this management, individuals' individual and social identities are destroyed. In this society, individuals who do not think and do not question are desired. In addition, the social justice, freedom and equality areas of the government have been narrowed. A world where people live under misery, fear, and oppression is designed. Both novels contain warnings against the fear and bullying potential of a dystopian social fiction. Both novels contain content that has depth and gives important messages about the future.

Mankind has always dreamed of a better society than they have been in since its existence. They also portrayed the world they dreamed of with utopia. But many changes in the world have dragged people into a pessimistic mood. And utopias that offer unlimited and endless happiness to people have left their place to dystopia with the spread of totalitarian governments. Beautiful imaginary countries established with utopias have been replaced by dark, suffocating and gloomy environments. Aldous Huxley's Brave New World and George Orwell's 1984 novels, one of the most important dystopian works of the English literary tradition, are handled with a dystopian works of English literature tradition are handled with a dystopian perspective. What it means to interfere in human nature with scientific methods has been emphasized with a different view. In both novels, there are characters whose personality and consciousness have been changed and formed by external interventions. Individuals who became robots, has been turned to the that system desired in the novel.

Keywords: Utopia, Dystopia, pessimistic, literature, 1984, Brave New World.

Giriş

1. Ütopya ve Distopya Kavramları

İnsanoğlu varoluşundan bu yana her zaman içinde bulunduğu durumdan daha iyisinin hayalini kurmuş ve bu arzular çeşitli tasarımlarda somutlaştırılmıştır. Bu doğrultuda, ideal toplumun nasıl olması gerektiği konusunda pek çok fikir ortaya atılmıştır. Hayal edilen bu dünya da ütopya türü ile resmedilmiştir. İnsan zihninin yarattığı ve aslında olmayan bu ülkelerde bireyler tüm sorunların çözüldüğü mutlak bir mutluluğa kavuşurlar. Ütopya iyi bir düştür.

Thomas More, *Utopia* adlı eseriyle ütopyanın tür haline gelmesini sağlayan kişi olsa da ilk ütopya yazarı değildir. Çünkü daha iyi bir yaşam hayalini anlatan ütopyaların birçoğunun yazının bulunuşundan önceki sözlü geleneğe dayandığı ifade edilmekte ve bunların yazının bulunmasıyla da kaleme alındığı söylenmektedir. Bu nedendir ki ilk ütopyalar Altın Çağ miti ya da Eden'in dünyevi cenneti olarak kabul edilmektedir. (Claeys ve Sargent, 1996: 6) Dolayısıyla ütopyaların milâdı olarak kabul edilen Platon'un "Devlet"inin de bu türün ilki olmadığını söylemek mümkündür. Buck-Morss, 20. yüzyılın ütopyalar tarihi açısından önemini Şu şekilde ortaya koymuştur:

"Yirminci yüzyılın rüyası kitlesel ütopyalar inşa etmektir. Bireylerin geceleyin gördükleri rüyalar, toplumsal düzen tarafından ketlenmiş ve geriye, çocukluktaki biçimlerine itilmiş arzuları ifade ederken, bu kolektif rüya kişisel mutlulukla uyumlu bir toplumsal dünya tahayyül etme cüretini gösteriyor ve yetişkinlere, gerçekleşmesi halinde kılığın herkes tarafından alt edilmiş olacağını vaat ediyordu." (Morss, 2002: 7)

18. yüzyıla kadar yazılan ütopya türlerinde Thomas More'dan izlere rastlanmaktadır. İyi bir yaşam, kardeşlik, eşitlik; özel mülkiyette eşitsizlik ve kibrin düzene yönelttiği tehditler gibi. 19. yüzyılda ise geleneksel ütopyacılık terk edilmiştir. Kapitalizmin yoğun etkileri görülen bu dönemde ortaya çıkan olumsuzluklar karşısında insanlık umudunu tamamen yitirerek ütopyaların mutluluk vadeden yanlarından uzaklaşmış ve distopyalar ortaya çıkmıştır.

Ütopyaların tam tersi olan distopyalar ise ütopyaların eleştirilmesi, hatta küçük düşürülerek yeniden yorumlanması fikri üzerine kurulur. Ütopyalarda hayali kurulan ülkelerin asla gerçek olmayacağı, geleceğin insanları sadece kötülüğe ve felakete sürükleyeceği ironik bir dille anlatılır. Hayali kurulan özgürlük yok edilerek insanları kalıplara sokmak amaçlanmaktadır. Distopya kötü bir kâbustur. Distopyalarda özgürlük, duygu, sevgi, hissiyat, özel hayat, mahremiyet, adalet, tarih, konuşma, düşünme gibi birçok olgunun yok olduğu ya da yok edildiği işlenmektedir.

Distopya, Yunancadaki olumsuzluk bildiren "dis" ön ekiyle yer anlamına gelen "topos" kelimesinin birleşimiyle oluşturulmuştur. "Kötü yer" karşılığı olarak kullanılmıştır. Bu kelime, "ütopya karşıtı, ütopya kavramının karşısında duran, ters ütopya" (Bezel, 2001: 5) anlamlarına gelir. "Ütopyanın karşısında duran, ona eleştiri ve tepki olarak ortaya çıkan bu türün Türkçede distopya, anti ütopya, karşı ütopya, ters ütopya, kara-yok ülke, karabasan" (Ziyalan, 1993: 12) "negatif ütopya" (Akatlı, 1995: 22) şeklinde adlandırılmaları da vardır. Distopyalar; ütopyaların çatlamış bir aynada görülen tahrif edilmiş bir görüntüsüdür (Kumar, 2006: 172). Bunun yanı sıra distopyalar ütopyaların içerik itibari ile olmasa da biçimini ütopyaya borçludur (Kumar, 2005: 157).

Distopya eserleri ütopya eserlerinde ortaya konan toplum tasarımlarına doğrudan bir karşı çıkıştan ziyade kendileri birer "karanlık gelecek kurgusu" niteliğindedirler. Esasında yer alan eserler de mevcut düzenleri ve bu düzenlerin gelecekte alacakları halleri eleştirmek amacını edinmişlerdir. Ancak ütopya eserlerinde, mevcut ya da muhtemel sorunları aşmak için, nasıl daha iyi bir toplum

kurulur teması işlenirken, distopya eserlerinde mevcut gidişatın ya da muhtemel gelişmelerin doğurabileceği sonuçlar en ağır biçimiyle ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Distopya kavramını ilk kullanan John Stuart Mill'dir. Distopya geleneği ise Yevgeni Zamyatin'in 1921 yılında kaleme aldığı "Biz" (We) adlı eseri ile başlamıştır. O, bu kavramı "gerçekleşmesi için fazla iyi" olan ütopyanın tam aksine "gerçekleşmesi için fazla kötü olan karşı-ütopya" olarak kullanmıştır. (Kumar, 2006: 172) Böylece distopya metinleri, emir ve kontrolün kurbanı haline gelmiş, teknoloji ve bilimin işlevlerinin bozulduğu ütopyanın türleri olarak görülebilir.

İnsanlara sınırsız ve sonsuz mutluluk sunan ütopyalartotaliter yönetimlerin yaygınlık kazanmasıyla yerini distopyalara bırakmışlardır.Özellikle 19. yüzyıl sonunda kurulan hayallerin yerini yavaş yavaş karanlık bir düşe doğru bırakmakta olduğu görülür. Ütopyalardan beslenerek dönemin özelliklerini yansıtan distopyalar 20. yüzyılda altın çağını yaşamıştır. Bu atmosferi ve insanlığın içinde bulunduğu durumu Mind at theEnd of itsTether kitabında Wells şu şekilde anlatmaktadır:

"Bu dünyanın artık dayanacak gücü kalmadı. Yaşam dediğimiz her şeyin sonu yakın ve bu engellenemez... Bitkinlik noktasındaki zihin çıkmazdan kurtulmak için hâlâ son nafile hareketlerini sergiliyor... Tükenmekte olan bu son hamle kapının üzerimize sonsuza dek kapandığını gösterir. Çıkmazdan çıkış yok... Evrenimiz yalnızca iflas etmemiş, hiçbir hissesi de kalmamıştır; sadece tasfiye edilmemiştir, ardından hiçbir enkaz bırakmadan varlıktan silinecektir. Herhangi türde bir kalıbı izleme girişimi boşunadır... İnsanın hikâyesi çoktan sona ermiştir ve kendine böyle demekten hoşlanan Homo sapiens, şimdiki durumunda tükenmiştir."(Kumar,2006: 593)

İkinci Dünya Savaşından sonra yaşanan süreç ve Sanayi devriminin beraberinde getirdiği olumsuz koşullar, yaşanan değişim ile distopya türüne ihtiyaç duyulmuştur. Distopya türleri de bu süreçte yaşanan olumsuzlukları anlatmayı kendisine görev olarak görmüştür. Bezel, distopyaların ortaya çıkışını özlem dünyası olarak adlandırdığı ütopyaların yeryüzü cehennemine dönüşmesiyle ilişkilendirmekte ve bunun bürokrasi ve teknoloji gibi iki önemli öge aracılığıyla gerçekleştiğini iddia etmektedir. Bürokrasinin insanları denetim ve baskı altına alması; teknolojinin ise bu denetim ve baskıya dair gereken yöntem ve aygıtları sağlaması, ütopyaların baskıcı yanına dikkat çekerek, yeryüzü cehennemlerine dönüşümüne neden olmaktadır. (Bezel, 1984: 9)Buna ilişkin, alanda değerli çalışmalarıyla tanınan TomMoylan'ın görüşleri, türün arka planını anlamaya yardımcı olmaktadır:

Sömürü, baskı, devlet şiddeti, savaş, soykırım, hastalık, kıtlık, ekolojik tahribat, buhran ve borç ile dolu bu yüzyıl, ütopyik tasavvurun karanlık tarafı olan bu fiktif anlatının ortaya çıkması için gerekli zemini fazlasıyla sağlamıştır. Kökeni, Menippusçu hiciv, realizm ve 19.yüzyıl anti-ütopyik romanlara dayansa da distopya, sermayenin, tekelleşmiş üretimin başlamasıyla, yeni bir aşamaya geçmesiyle ve modern emperyal devletin iç ve dış anlamda ulaşım ağını genişletmesiyle, 1900'lerin başında özgün bir edebi tür olarak ortaya çıkmıştır (2018, s. 11).

Zamyatin eserlerinde kendi ülkesi olan Sovyetler Birliği'ni eleştirmektedir.Orwell'ın eserini etkileyen totaliter yönetimlerise Sovyetler Birliği, Almanya ve İtalya'dır. Huxley'in eserini oluşturmasında ise Amerika'ya gitmesinin büyük etkisi olduğu ileri sürülmektedir. Bu örnekleri incelediğimizde, mevcut siyasi düzenin yarattığı sorunların distopik türde eserlerin yazılmasına kaynak oluşturduğunu söylemek mümkündür. Süreçle beraber ezilen sınıflar ortaya çıkmış ve insanlar sefaletle doğru sürüklenmiştir. Teknoloji her geçen gün gelişmekte, insanların yerini makineler almaya başlamaktadır. Orwell veHuxley gibi yazarlar distopya türünün bu olumsuz yanlarının karşısında dururlar. Bu olumsuz özelliklerin eserlerde altını çizmekte ve onları eleştirmektedirler.

a. 1984 Romanı

Orwell'in ilk kez 1949 yılında yayımlanan romanı *1984*, geleceğe dair distopik bir dünyada geçen siyasi bir romandır. Bu kitabı yazarken Orwell'in düşündüğü isim aslında Avrupa'daki Son Adamdır. Çünküinsandan özgürlüğünün tadını alan ileri derecede makineleşmiş kitle toplumuna karşıkendini öyle hissetmektedir. (Wadhams, 1984: 154) Ancak bitirdiği zaman adını *1984* olarak belirler. Arkadaşı Julian Symons'a söylediklerinden Orwell'in bu başlığı rastgele seçtiğini anlıyoruz. Zira o, sadece romanı bitirdiği yıl olan 1948'in son iki rakamının yerini değiştirerek kitabının ismini belirlemiştir. (Wadhams, 1984:207)Orwell dünyada meydana gelen üç süper devletten bahsetmekte, Okyanusya'nın da bunlardan biri olduğunu söylemektedir.

Okyanusya'da yönetim dört bakanlık tarafından sağlanmaktadır. Romanın başkarakteri Winston Smith'in çalıştığı Gerçek Bakanlığı haber, eğlence, eğitim ve güzel sanatlarla, Barış Bakanlığı savaşlarla, Varlık Bakanlığı ekonomiyle ilgilenmekte, Sevgi Bakanlığı ise yasa ve düzeni sağlamaktadır. (Orwell, 2012:14) Gerçek Bakanlığı'ndaki görevi kendisine söylenen haberleri istenildiği gibi değiştirip yazmak olan roman başkarakteri Winston; gazetelerde, kitaplarda, dergilerde yazmakta olan gerçeğin her gün değiştirildiğine şahit olmakta, insanların düşüncelerinin nasıl şekillendirildiğini anlayabilmektedir.

İşte, sokakta, evde insanların her hareketleri izlenmekte ve sesleri kaydedilmektedir. İnsanların sosyal hayatları ya da arkadaşları yoktur. En ufak yanlış hareketlerinde düşünce polisi tarafından tutuklanabilmektedirler. Partiye bağlılık küçük yaşlardan itibaren insanlara dikte edilmektedir. Evlilikleri bile parti onay verirse gerçekleşmekte ve evliliğin tek amacı da partiye uygun çocuk yetiştirmektir. Ayrıca kelime dağarcığı daraltılmakta ve insanların bazı kelimeleri kullanmaları da yasaklanmaktadır.

Yönetimi elinde bulunduran partinin ve başındaki Büyük Birader'in baskıcı yöntemlerinden rahatsızlık duyan Winston, bir gün öğle arasında evine gelir ve daha önce almış olduğu bir deftere günlük tutmaya başlar. Günlüğüne "Kahrolsun Büyük Birader" (Orwell, 2012:21) diye yazar. Özgür bir şekilde düşünmenin mümkün olmadığı, bütün insanların sadece yönetimdekiler ne isterse onu düşünebildiği ya da o şekilde davranabildiği, zihinleriyle oynanan bireylerin neye inanacaklarını şaşırılmış bir halde olduğu Okyanusya'da yaşayan Winston, bu yazdığı cümlenin onun sonu olacağını da bilmektedir. Farklı şekilde düşünenleri tespit edip yakalayan Düşünce Polisi sonunda onu da yakalayacak ve cezalandıracaktır. Winston, insanların bütün hayatlarını kontrol altında tutan yönetime karşı durabilecek tek gücün proleterlerde yani işçi sınıfında olduğunu düşünür. Ara sıra onların yaşadığı yerlerde dolaşır. Fakat çoğunluğu oluşturan işçi partisinin bu bilinçten yoksun olduğunu görüp umutsuzluğa kapılır.

Winston, bir taraftan Julia ile olan gizli ilişkisini sürdürürken bir taraftan da kendisi gibi ülkede yaşananlardan rahatsız olduğunu düşündüğü ve belki de partiye karşı olan Kardeşlik Örgütü için çalıştığını sandığı O'Brien adlı kişi ile iletişime geçmek ister. Sonunda O'Brien Winston ile konuşmayı kabul eder. Başta Kardeşlik Örgütü için çalışıyormuş gibi konuşan O'Brien Winston'un güvenini kazanır ve onun partiye karşı neler yaptığını öğrenir. Winston ile Julia yine bir dairede buluştukları gün yakalanırlar. Tutuklandığında Winston'a işkence eden kişi olarak O'Brien çıkar karşısına. O'Brien'in parti için çalıştığını o zaman fark eder. Hem Julia'ya hem de Winston'a akıl almaz işkencelerle yaptıkları ya da yapmadıkları her şeyi itiraf ettirirler. Bir taraftan Winston'a

işkence ederken bir taraftan da onun zihniyle oynayan O'Brien, partinin görüşlerinin ne kadar doğru olduğunu kabul ettirmeye çalışır. Winston'ın kalbinde sevgiye dair her şeyi öldüren parti sonunda onu serbest bırakır. Ama artık hiçbir şey eskisi gibi değildir. Bomboş, amaçsız bir adam haline gelmiştir. Bir gün yolda Julia ile karşılaşır. İkisi de duygularından tamamen soyutlanmış bir haldedir.

b. Cesur Yeni Dünya Romanı

Cesur Yeni Dünya romanı 'F.S. 632'de Londra'da geçmektedir. Burada Ford'un milat olarak görülmesinin nedeni romanda anlatılan dünyadaki üretim bandının yaratıcısının Henry Ford olmasıdır. Eserde, Ford adeta Tanrı olarak kabul edilmektedir. Tek bir devletin varlığı ve iki temel karakter üzerinden bireylerin çatışma durumları anlatılmaktadır. Bu devlet bütün kaynakların bol olduğu ve herkesin mutlu olduğu bir yerdir.

İnsanlar Londra'da kurulan Kuluçka ve Şartlandırma Merkezinde üretilmektedirler. Kadın ve erkek yumurta ve tohumları merkeze bağışlanmakta kişiler bunu düzen için yapmakta ve bunun için de ödüllendirilmektedirler. Kişiler genetik ve sosyal olarak bütün özellikleri belirlenmiş bir biçimde doğarlar. Döllenen yumurtalar gerekli işlemlerden geçtikten sonra Şartlandırma Merkezi adı verilen çocuk yuvalarına alınmaktadır. Burada kendileriyle ilgilenen görevliler bulunmaktadır. Çocuklara uykudayken çeşitli sesler dinletilerek hangi sınıfa mensup olacaklarsa onun özelliklerini kazanmaları sağlanmaktadır. İnsanlar ait olduğu toplumun hem genetik özelliklerini hem de görevlerini severek büyür ve ölürler. İnsanlar sadece devlete hizmet etmek için vardır. Belli bir yaşa gelen bireyler yine bu kurumda görev almakta devletin düzeni bu şekilde sağlanmaktadır. Bu ülkede kişiler 5 gruba ayrılmışlardır; "Alfalar", "Betalar", "Gamalar", "Deltalar" ve "Epsilonlar."

Bu dünyada evlenmek diye bir unsur yoktur çünkü aile bağı kişilerin devlete olan bağlılıklarını engelleyen bir unsurdur. Ayrıca bağlı oldukları ya da inandıkları bir inanç sistemi de bulunmamaktadır. Bireylere okulda sınırlı bir eğitim verilmektedir. Eserde kitap okuyan kimseye de rastlanmamaktadır. Ayrıca soma adında uyuşturucu bir madde kullanılmakta ve kişilerin düşünmelerine fırsat verilmemektedir.

Bu dünyanın dışında normal hayatlarına devam eden insanlardan oluşan Vahşi Bölge adında bir yer daha vardır. Burada evlenme, inanç sistemi, aile kurumu gibi unsurlar devam ettirilmektedir. Kuluçka Merkezinde çalışanlardan ikisi vahşi bölgeye gezileri sırasında John isimli genç ile tanışır. John ve annesini merkeze getirirler veyenidünyada yaşadıkları uyum sorunlarını incelemek isterler. John'un bu dünya başta hoşuna gitse de içine girdikten sonra ondan nefret etmiştir. Uyum sorunları yaşayıp ondan kaçarak uzaklaşmak istemiştir. *Cesur Yeni Dünya* romanı gelecekte olabilir diye nitelenen bir kehanettir ve kitapta geçen çoğu unsur da günümüzde gerçekleşmiştir.

2. 1984 Romanı İle Cesur Yeni Dünya Romanlarının Distopya Açısından Mukayeseli İncelemesi

On sekiz bölümden oluşan *Cesur Yeni Dünya*'da olay örgüsü F.S. 632 yılında Londra'da geçer. Burada yaşayan toplumun genel özellikleri zaman zaman her şeyi bilen anlatıcı tarafından, zaman zaman ise karakterler arasında geçen konuşmalarla ifade edilir. Totaliter bir yapıyla yönetilen bu toplumda bireyler toplumun istikrarı için çalışmaktadırlar. Geleceğin karanlık dünyasına yönelik kötü öngörülerde bulunan eser, distopya türünün en önemli eserleri arasında yer almaktadır.

Üç bölümden oluşan 1984, en genel anlamda insanların tek tip hale getirildiği, bireysel kimliğin yok edildiği dünyayı bütünüyle kuşatan bir iktidarın kurgusudur. Olaylar başkarakter Winston'un yaşamı üzerinden anlatılmaktadır. Bu ütopya devrim sonrası İngiliz sosyalizminin Londra'daki yansımaları ele almaktadır. Orwell, hem içinde bulunduğu toplumu eleştirmekte hem de geleceğin karanlık yüzüne bir ışık tutmaktadır.

1984 romanının hemen birinci bölümünde "Savaş barıştır. Özgürlük köleliktir. Cehalet kuvvettir." yazısı göze çarpar. (Orwell, 2012: 8) Ayrıca Gerçek Bakanlığının tasvirini yapılırken de yine diğer romanda görüldüğü gelişmişliğin izleri sezdirilmektedir. "Gerçek Bakanlığında zemin seviyesinden en üst kata kadar üç bin oda; altında da, bir o kadar bölüm vardı. Görünüş itibari ile bu binayı andıran tam üç bina daha Londra'nın çeşitli yerlerinde yükseliyordu." (Orwell, 2012: 8) Orwell de romanında yer olarak Londra'yı seçmiştir.

"Pırl pırl soğuk bir nisan günüydü; saatler on üçü vuruyordu" (Orwell, 2012: 5) cümlesiyle başlayan romanda "yazar romanı tasvirin ortasına özenle konan on üçten alarak yabancı olduğu bir medeniyette ya da gelecekte geçtiğinin sinyalini vermektedir." (Eagleton, 2019: 52)

Cesur Yeni Dünya'nın ilk bölümü, üzerinde "Londra Merkez Kuluçka ve Şartlandırma Merkezi" (Huxley, 2007: 23) yazan ve "Cemaat, Özdeşlik, İstikrar" (Huxley, 2007: 23) sloganını taşıyan binanın betimlenmesi ile başlar. Sanayileşmenin, teknolojinin, tüketimin ve bunların beraberlerinde getirdikleri modern sorunların merkezi olan Londra'nın seçimi tesadüf değildir.

Huxley, eserin bina betimlemesiyle başlar. Binanın "sadece otuz dört katlı" olmasına vurgu yaparak okurun ne denli gelişmiş bir toplulukla karşı karşıya olduğunu göstermeye çalışır. Gerçekten de kitabın başında karşımıza çıkan ve inanılması güç olay, tıpkı bir fabrikaya benzeyen bu binada insanların üretilmesidir.

"Zemin kattaki devasa oda kuzeye bakıyordu. Odanın kendisinin bütün tropik ısısına karşın pervazların ötesinde tüm yaz boyunca soğuk kalan ince sert bir ışık; pencerelerden süzülüp aç gözlerle, üzerine kumaş örtülü bir figür, soğuktan titreyen soluk silüetli bir akademisyen arıyor, ancak yalnızca bir laboratuvarın cam, nikel ve solukça parıldayan porselenini buluyordu. Kış donukluğuna yine kış donukluğu karşılık veriyordu. Ellerine soluk ceset rengi lastik eldivenler giymiş işçilerin tulumları beyazdı. Işık bir hayaletti, donuk ve ölü. Sadece mikroskopların sarı gövdelerinden belli bir parlak ve canlı töz ödünç alıyordu, çalışma masaları boyunca cilalı tüplerin arasında uzun bir silsile halinde birbirini izleyen enfes çizgiler tereyağı gibi duruyordu. "Burası da", dedi müdür kapıyı açarak, "Döleme Odası." (Huxley, 2007: 23).

Kitaptaki çoğu betimlemede laboratuvar terimlerinin geçtiği görülmektedir. Huxley bu konu üzerinde bilinçli olarak durmaktadır. Çünkü soğuk ve cansız olarak verilen bu ortam aslında insanların dünyaya geldiği bir doğumhanedir. İnsan için doğal bir süreç olan üremenin bile yapay bir olay haline gelmesi anlatılmaktadır.

2.1. Ada

Hem ütopya hem de distopya için ada kimi zaman özgürlük ve umut, kimi zamandatutsaklık vekorku anlamlarına gelir. 1984 romanının sonunda kurallara aykırı davranışta bulunan insanlar için bir adaya sürgünden bahsedilmektedir. Cesur Yeni Dünya romanında da mevcut düzene başkaldıran birkaç kişi başka adalara gönderilerek zararsız hale getirilirler. Amaç toplumsal istikrarı korumaktır. Böylece düzen korunmaya çalışılır. Cesur Yeni Dünya'da müdür, başka bir adaya sürgüne gönderilecek olan bir kişiye gideceği yerin aslında bir ütopya olduğunu ifade eden sözler söyler.

“Duyan da boğazı kesilecek sanır, oysa birazcık aklı olsa, cezasının aslında bir ödül olduğunu anlardı. Bir adaya gönderiliyor. Anlamı şu, dünyanın her tarafından gelen en ilginç erkek ve kadınlarla tanışacağı bir yere gönderiliyor. Şu ya da bu nedenle cemaat hayatına aykırı düşecek kadar bireyselliğin farkına varmış bir sürü insan. Düzendan memnun olmayan, kendi bağımsız düşünceleri olan insanlar. Kısacası, biri olmayı başaran herkes... Size neredeyse imreniyorum.” (Huxley, 2007: 293).

2.2. Toplumsal Mutluluk

Cesur Yeni Dünya'de toplumsal mutluluk ön plandadır. Ayrıca bu toplumda mutsuz insan yok gibidir ancak mutlulukları bir şeylerin farkında olmamaktan kaynaklanır. Yöneticiler, insanlara hiçbir kısıtlanmanın olmadığı mutlu bir düzen kurmuşlardır. Bireylerin hiçbir şeyi sorgulamadığı sürece mutlu olacakları savunulur. Aksi takdirde bireyler başkaldırma eyleminde bulunup düzeni bozabilirler. Örneğin Bernard Marx'ın uyumsuz davranışları düzene karşı bir tehdit olarak algılanır.

“...Hiçbir suç, davranış bozukluğu kadar bağışlanamaz değildir. Cinayet sadece insanı öldürür- sonuçta insan nedir ki?” Elinin tersiyle, sıra sıra mikroskobu, deney tüpünü ve kuluçka makinesini işaret etti. “Kolayca yeni bir insan üretebiliriz- hem de istediğimiz kadar. Uyumsuzluk, bir tek insanın hayatından çok daha fazlasını tehdit etmektedir; doğrudan, Toplumun kendisi için tehlike oluşturur.” (Huxley, 2007:197)

1984 romanında da toplumsal mutluluk ön plandadır. *Cesur Yeni Dünya* romanında görülen sınırsız özgürlükler burada görülmemektedir. Romanda korku ile insanların birbirlerine olan duygularını tamamen yok edilmiştir. Yöneticiler içi boş nesnelere haline getirilen bireylere istedikleri düşünceleri rahatlıkla dayatmakta, bu kişilere istedikleri şekli vermektedirler. Roman başkarakterini Winston'un aldığı günlüğü yazmak için odadaki tele ekranın onu göremeyeceği bir noktayı seçmesi de bunun göstergesidir. Ses ve görüntü kaydedebilen bu tele ekrandan uzak bir noktayı seçerek kendini güvende hissetmektedir. Winston'un evinde bile huzur bulamayışı ve kendini güvende hissedemeyişi şu sözlerle anlatılır:

“Winston tele ekrana sırtını dönük oturuyordu. Böylesi daha güvenliydi. Bununla birlikte insanın sırtı bile dile gelebilir, kendisini ihbar edebilirdi. (Orwell, 2012: 7) Winston bu aralıkta oturup iyice dibe yerleşerek sadece tele ekranın izleme açısının dışında kalabiliyordu. Sesler dinleniyordu elbette ama bu konumda kaldığı sürece görülmesi olanaksızdı. Şimdi yapmak üzere olduğu işte Winston'a cesaret veren biraz odanın bu ender rastlanan özelliğiydi.” (Orwell, 2012: 9)

Cesur Yeni Dünya'de verilen öğretilerle insanların mutlu olmaları için gereken her şeyin yöneticiler tarafından kendilerine verildiği ve başka bir şeye ihtiyaç duymamaları gerektiği öğretilir. Kuluçka Merkezi müdürü bu durumu şöyle açıklar:

“Sonunda çocuğun zihni bu öğretilerle dönüşene dek ve bu öğretilerin toplamı çocuğun zihnini oluşturana dek... Yalnızca çocuğun zihnini değil. Yetişkinin zihnini de tüm yaşamı süresince. Yargılayan, arzulayan ve karar veren zihin- bu öğretilerden oluşacak. Ama bütün öğretiler bizim öğretilerimizdir!” (Huxley, 2007: 53-54)

Yöneticiler bu direktifleri günümüz kapitalistlerinin ellerindeki televizyon ya da internet gibi propaganda araçları olarak kullanırlar. Büyük reklam panoları, ses kaydından dinletilenler, radyolar, gazeteler hep propaganda aracı olarak hizmet eden unsurlardır. Bu araçlarla insanlara bilmeleri gerektiği kadar bilgi verilir. İnsanlar bu öğretiler ile mutlu olduklarına inandırılırlar. Kuluçka Merkezi müdürü şartlandırmaların amacını şu şekilde açıklar:

“Yapmak zorunda olduğun şeyi sevmek mutluluk ve erdemin sırrıdır. Tüm şartlandırmaların amacı budur: İnsanlara, kaçınılmaz toplumsal yazgılarını sevdirmek.” (Huxley, 2007: 39) Bu öğretinin amacına ulaştığı Lenina isimindeki bir kişinin ona öğretildiği gibi sürekli “artık herkes mutlu”

(Huxley, 2007: s. 110) ifadesini kullanmasıyla açıklanır. Yine çıkan bir isyanda topluma dinletilen bir ses kaydında: “Hepinizin mutlu olmanızı isterim, lütfen iyi olun” (Huxley, 2007: s. 279)ifadesi, yöneticilerin toplumdaki insanların mutluluklarına verdikleri sözde önemi gösterir.

Bebeklere elektrik vererek onların kitaplardan nefret etmelerini sağlanmaktadır..Yine, hipnopedya denilen uykuda öğrenme yöntemi ile uyurken bebeklere öğretilmek istenen fikirler sürekli tekrarlanır. Böylece bireylerin karakterleri oluşturulur. Bu sayede bireyler ilerde sınıfsal özelliklerinden dolayı şikâyet etmezler.

2.3. Korku Kavramı

Cesur Yeni Dünya romanında bireyler sınırsız özgürlüğe sahip olarak görülse de aslında hayatlarındaki her anı tasarlayan biri yer almaktadır. Kendilerine uygun görülen rollerin dışında çıkamamaktadırlar. Ayrıca toplum kurallarına aykırı davranışta bulunanlar ya sürgün edilmekte ya da öldürülmektedir.

1984 romanında ise devlet, insanı korku ile belli komutlar çerçevesinde yönetebileceği bir yapı olarak şekillendirmiştir. Bireyler kendisine verilen direktiflerle yaşayan, partinin isteklerine koşulsuz boyun eğen robotlar gibidir. Bilinçli bir yabancılaşmanın içindedirler.“İktidar, insanlara hükmetmektir: bedenlerine ve özellikle kafalarına Maddeye, senin deyimimle dışsal gerçeğe egemen olmak önemli değildir. Zaten şu anda, madde üzerindeki egemenliğimiz mutlak.” (Orwell, 2012: 299) Yolda, sokakta her yerde insanları izleyen tele ekranların yanı sıra “Büyük Birader Sizi İzliyor” yazısı yer almaktadır. (Orwell, 2012: 5) Günümüzde ise insanlar kendilerinin izlenmesinden rahatsızlık duymamaktadırlar. Adeta Büyük Birader’i ceplerinde taşımaktadırlar.

Evlerinde dahi tele ekranlar ile takip edilen toplumda, partinin belirlediği kurallar dışında başka bir kuraldan, herhangi bir ahlak sisteminden söz etmek mümkün değildir. Okyanusya’da adeta bir sürüye verilen emirler söz konusudur. Toplumun ve değerlerin almış olduğu şekil Nietzsche’nin sürü ahlakını çağrıştırmaktadır. İnsanlar kendine bile yabancılaşmış bir durumdadır. 1984 romanının şekillenmesini sağlayan *Hayvan Çiftliği* romanını da çağrıştırmaktadır.

“Biz, hayatı her düzeyde denetliyoruz, Winston. Sen “insan doğası” diye bir şey olduğuna ve bunun bize başkaldıracağına inanıyorsun. Ama insan doğasını biz yaratıyoruz. İnsanlar uysaldır. Belki de proleterlerin başkaldırarak bizi devirecekleri varsayımına geri döndün. Bunu sil! Onlar güçsüz hayvan gibidirler. İnsanlık partidir. Onun dışındakiler önemsizdirler.” (Orwell, 2012: s. 305.)“Gerçek insan aklında yaratılır, başka yerde yoktur. Bireylerin akıllarında değil, çünkü bireyler yanlış yapabilirler. Gerçek, yalnız ortak ve ölümsüz olan Parti’nin aklındadır. Parti’nin inandığı ne varsa gerçektir. Parti’nin gözleriyle bakılmadıkça, gerçek görülemez.” (Orwell, s. 2012: 283)

Her an her yerde takip edilen bu insanların özel hayatları da bulunmamaktadır. Distopya, özgür iradeyi ve bireyselliği sosyal düzen uğruna kurban eder. Romanda bireylerin kendilerine ait bir hayatları bulunmamaktadır. Çünkü ses ve görüntü kaydeden tele ekranlar onları evlerinde bile takip etmektedir.

Cesur Yeni Dünya romanında parfüm gibi güzel kokular çeşmelerden akmaktadır. Bireyler, bolluğa sürekli harcamaya teşvik edilmektedirler.

Cesur Yeni Dünya romanında soma adlı madde ile uyuşturulan halkın isyan etmesi önlenir. 1984 romanında ise halk korku ile uyuşturulmakta hareketleri kısıtlanmaktadır. Roman karakteri Winston’un aldığı günlüğü yazdıktan sonra yaşadığı korku da bunu ispatlamaktadır. “Sağ elinin iki parmağı mürekkep olmuştu. Öğle yemeği arasında niçin yazı yazdığı, ne yazdığı biri tarafından merak edilebilir. O kişi bunu uygun gördüğü bir yerde açık edebilirdi.” (Orwell, 2012: 31). Romanda,

kurallara uygun davranmayan bireylerin birden ortadan kayboluşu görülmektedir. Nereye gittiği dahi bilinmeyen bu bireylerden bir daha haber alınamamakta adeta hiç yaşamış gibi yok olmaktadır.

“Syme ortadan kaybolmuştu. Bir sabah işe gelmedi ve kayıplara karıştı. Ertesigün kimse onun hakkında konuşmadı. Üçüncü gün, Winston ilan tahtasına bakmak için Arşiv Dairesi’nin girişine gitti. Duyurulardan birinde, satranç komitesi üyelerinin bulunduğu bir liste vardı. Neredeyse liste eskiden olduğu gibiydi. Hiçbir şeyin üstü çizilmemiş yalnız bir isim eksikti. Bu yereliydi. Syme’nin varlığı sona ermişti; asla yaşamamıştı. (Orwell, 2012: 151)

2.4. Eğitim

Cesur Yeni Dünya’da insanların eğitimi hipnopedya adlı öğretilerle sınırlı tutulmaktadır. Eğitim veren yüksekokullar ve üniversiteler vardır, ancak buralarda da sadece gerekli görüldüğü kadar eğitim verilir. Okullarda verilen eğitimin kalitesi üzerinde durulmaz. Çünkü insanlarda sorgulama yeteneği yoktur. Örneğin, John’a Eton’da bir yüksekokulu gezdirirlerken, müdürün “Penitente Yerlileri” (Huxley, 2007: 214) ile ilgili izlettiği bir belgeye herkes kahkahalarla güler. Çünkü onlara uygarlıktan uzak olan toplumların komik olduğu öğretilmiştir.

Bunun yanı sıra bu toplumda kitaplar da yasaktır. Yasak olmasının bir sebebi insanların istenilenler dışında bir şey öğrenmelerini engellemektir. Yöneticiler, bireysel mutluluğu bozabileceğinden kitapları yasaklarlar ve daha çocuklukta şartlandırma yöntemiyle insanların kitaplardan nefret etmelerini sağlarlar. Bireyler çocuklukta edindikleri bu öğretileri hayatları boyunca kullanırlar. Bu toplum dışında yetişerek Shakespeare’in eserlerini okuyan John öğrendikleri ile karşılaştıkları arasında bir ikilemde kalır ve çıkmaza girer.

1984 romanında eğitimin toplum üzerindeki etkilerine ciddi bir vurgu yapılmaktadır. Bu romanda da eğitim kurumları bulunmaktadır. Fakat bu kurumlarda parti ideolojisini öğretmek amacıyla kurulmuşlardır.

2.5. Tarih

Cesur Yeni Dünya romanında insanlara sistemin istikrarı için tarihin boş bir şey olduğu öğretilir. Geçmişini hatırlamayan insan içinde bulunduğu süreci bir kıyaslamaya da giremez. Bu nedenle tarih kitaplarına ulaşmaları engellenmekte 150 yıl önce yayımlanan tüm kitaplar yok edilmektedir. Bireylerin sadece içinde buldukları düzeni bilmeleri yeterli görülmektedir.

Eğitimin yalnızca parti ideolojisinden ibaret olduğu 1984 romanında ise iktidar gücü elinde tutmak adına her türlü yolu meşru kılmaktadır. İnsanlar geçmişlerine dair hiçbir şey bilmemektedir. Ayrıca toplum başta dilleri olmak üzere her anlamda yozlaşıp gerilemektedir. Romanda geçmiş sürekli değiştirilmekte ve kişilerin beyni ile oynanmaktadır. Roman karakteri Winston çoğu zaman kendi geçmişine dair çoğu şeyi bile hatırlayamadığını fark etmektedir.

“Geçmiş, diye düşündü, yalnız değiştirilmekle kalmadı, yok edildi. Kendi belleğiniz dışında bir kayıt yokken, en belirgin olayları bile nasıl kanıtlayabilirsiniz? Büyük Biraderadını ilk kez ne zaman duyduğunu anımsamaya çalıştı... Winston, partinin adını ne zaman duyduğunu bile anımsayamıyordu. 1960 yılından önce, INGSOS sözcüğünü hiç duymamıştı ama eski dildeki biçimi İngiliz Sosyalizmi olabilirdi. Her şey sisler arasında kayboluyordu... Partinin tarih kitaplarında, uçakların parti tarafından icat edildiği yazıyordu. Oysa o, çocukluğundanbu yana, uçakların var olduğunu biliyordu. Ama hiçbir şeyi kanıtlayamazdınız, çünkü elde tek kanıt yoktu” (Orwell, 2012: 60.)

Distopyalarda geçmiş önemli değildir ve sorgulanmasına izin verilmez; çünkü geçmiş ve içinde bulunulan zaman arasında farklılıklar vardır ve kişilerin bu değişikliği görmesi ya da kıyaslama da bulunması istenen bir durum değildir. Toplumun tarih bilincinden yoksun oluşunun en

temel sebebi eğitim sistemindeki bozukluktur. Orwell, sorgulama bilincinden yoksun kitlelerin çok tehlikeli olduğunu her geçen gün toplum adına daha ciddi sorunlara yol açacaklarına dair söylemlerde bulunur. Bu anlamda “cahillik güçtür” (Orwell, 2012: 40.) ifadesi, gücü elinde tutan iktidarın kuvveti haline gelmektedir. Tarih ve belgeler sürekli değiştirildiği için insanların geçmişle ilgili bilgileri de sürekli silinmektedir. Okyanusya’da sözlükteki kelime hazinesi durmadan daraltılmakta dilin yapısı çok zayıflatılmaktadır. Amaç insanları düşünmeye, isyana ya da mevcut durumlarını sorgulamaya iten kelimeleri kalıcı olarak dillerinden çıkartmayı hedeflemektedir. Çünkü bilmediği bir kelimeyi insan kullanamaz. Ayrıca yazar bu şekilde dile sahip çıkmanın önemini anlatmaktadır.

2.6. Toplumsal Yapı

Cesur Yeni Dünya romanında sınıf ayrımı daha insanlar üretilirken belirlenir ve yöneticiler onların sınıflarını ve karakterlerini önceden belirlerler. Alfa, Beta, Delta, Gama ve Epsilon üretilen insan türleridir. Her birinin görevi ve sınıfı diğerlerinden farklıdır. Dünya Denetçisinin sınıf ayrımının gerekliliği hakkındaki fikirleri şöyledir:

“Mutluluğa ve istikrara inanıyoruz. Alfalardan oluşan bir toplum, eninde sonunda istikrarsız ve sefil olmaya mahkûmdur. Çalışanlarını yalnızca Alfaların oluşturduğu bir fabrika düşünün- yani ayrı olan ve akrabalık bağları olmayan, iyi bir mirasa sahip, özgür (sınırlar dâhilinde) iradesiyle seçim yapabilecek ve sorumluluk alabilecek bireylerden oluşsun. Bir düşünün!” (Huxley, 2007: 287)

Birbirlerinden farklı olan bu insan türleri kendi görevlerini yerine getirerek yaşamaktan memnundurlar. Hiçbiri diğerine özenmeden bir hayat sürer çünkü buna koşullanmışlardır. Hatta çocukluklarında uygulanan hipnopedya yöntemiyle neleri sevip sevmeyecekleri bile belirlenmiştir. Toplumdaki sınıf ayrımı şu ifadelerle daha da açık hale gelir: “Alt sınıflara ait dev barakalar ve bir ayırma duvarının diğer tarafında Alfa ve Beta üyelerine tahsis edilmiş daha küçük evler. Alt sınıflar siyah karıncasürüleri gibi kıpırdaşarak tek raylı istasyonuna yaklaşmaktaydılar.” (Huxley, 2007:107.)

“ [...]ve Delta çocukları haki giyerler. Yo, hayır, ben Delta çocuklarıyla oyun oynamak istemiyorum. Epsilonlar daha da kötüler. Okuyup yazamayacak kadar aptallar. Üstelik siyah giyerler ki siyah canavarca bir renktir. Beta olduğum için öyle mutluyum ki. Alfa çocukları gri giyerler. Bizden çok daha sıkı çalışırlar, çünkü korkulacak kadar zekidirler. Gerçekten de Beta olduğum için öyle mutluyum ki. Çünkü o kadar çok çalışmıyorum. Üstelik biz Gamalar ve Deltalardan çok daha iyiyiz. Gamalar aptaldırlar. Hepsi yeşil giyerler. Delta çocukları da haki giyerler. Yo, hayır, Delta çocuklarıyla oyun oynamak istemiyorum. Epsilonlar daha da kötüler. Okuyup yazamayacak kadar...” (Huxley, 2007: 52)

Orwell de eserinde sınıf ayrımcılığına dikkat çekmek istemiştir. Okyanusya’da sınıflar üçe ayrılır: İç Parti üyeleri, Dış Parti üyeleri ve proletarya yani işçi sınıfı. 1984 romanında lüks hayatın bütün nimetlerinden faydalanan iç parti üyelerinin dışında kalanlar, dış parti üyeleri ve proletarya, oldukça kısıtlı imkânlar ve şartlar dâhilinde zavallı bir hayat sürdürmektedirler. *Cesur Yeni Dünya*’da görülen kalıtımsal oligarşiden ziyade sonradan edinilmeye dayalı bir politika vardır. İnsanlar baskı ile içinde bulunduğu sınıfın kurallarına uyar ve asla şikâyetçi olmazlar.

“Bir parti üyesinin kişisel duyguları olamaz. Ondandır, dış düşmanlardan ve iç sabotajcılardan sürekli nefret etmesi, zaferlerden gurur duyması, partinin gücü ve dehası karşısında kendisini bir hiç olarak görmesi beklenir.” (Orwell, 2012: 242-243) Okyanusya’da parti politikalarının gizlenme ihtiyacı duyulmadığı tek sınıf prollerdir. Çünkü bu sınıf yaşayan ama sorgulama yeteneği olmayan bir sınıftır. Ancak Orwell, prollere yönelik şöyle bir öngöründe bulunur:

“Düşünmeyi hiç öğrenememiş olan bu insanlar, günün birinde dünyayı tersine çevirecek olan gücü bedenlerinde biriktiriyorlar. Herhangi bir umut varsa prollerde vardır. ...Gelecek prollerindir. ... Çünkü

proller ölümsüzdürler, eninde sonunda güç bilince dönüşecektir. ... Sonunda uyanacaklardır. Bin yıllık bir gecikmeyle de olsa o gün gelinceye kadar, koşullar ne olursa olsun sağ kalmayı başaracaklardır” (Orwell, 2012: s. 252).

2.7. Tüketim

Cesur Yeni Dünya'da tüketimi desteklemek için de insanlara şartlandırma teknikleri kullanılarak birtakım öğretiler sunulur. Çünkü tüketim, üretimin istikrarı için gereklidir. Örneğin, Lenina sürekli hipnopedya yöntemiyle öğretildiği gibi “Atıpkurtulmak onarmaktan iyidir. Yama artarsa refah düşer” (Huxley, 2007: 79) cümlesini tekrarlayarak tüketim hakkındaki kendisine çocukluktan beri verilen direktiflerin ne kadar işe yaradığını göstermiş olur. Müdür’ün “insanların, tüketimi arttırmaya hiçbir katkısı olmayan oyunlarını oynamasına izin vermenin ne kadar ahmakça olduğunu bir düşünsenize. Delilikten başka bir şey değil” (Huxley, 2007: 55-56) ifadesi de tüketimin her alanda vazgeçilmez olduğunu bir göstergesidir. Günümüz tüketim toplumu romanın ne kadar ileri görüşlü olduğunu da kanıtlamaktadır. İnsanla bir nevi tüketimin kölesidir.

1984 romanında ise tüketim konusu desteklenmez. Çünkü üretim ihtiyaç duyulan kadar yapılır. Böylelikle insanlar aşırı tüketime ihtiyaç duymazlar. Üretim ve tüketim arasında düzenli bir denge olduğundan tüketimi arttırmak için herhangi bir yöntem kullanılmaz. Toplumdaki insanlar ihtiyaçları kadar tüketirler ve bu biçimde mutlu yaşarlar.

Cesur Yeni Dünya'da birçok boş zaman etkinliği vardır ve insanlar çalışmadıkları zamanlarda bu etkinliklerle vakit geçirirler. Örneğin; Lenina çalışma zamanları dışındaki vaktini “*Engelli Golf*”(Huxley, 2007: s. 95.) ya da “*Hareketli Zemin-Roketli Duvar Tenisi*”(Huxley, 2007: s. 140.) oynayarak, “*Calvin Stopes ve On altı Seksofoncusuna*” (Huxley, 2007: s. 110.) giderek dans edip şarkı söyleyerek geçirir. Tüketim toplumlarını eleştiren distopyalarda tüketim, yaşamın bir parçası olarak her alanda bulunur. Amaç toplumun istikrarı için insanları düşünmeden uzak tutmaktır.

Oysa Lenina bir defasında Kuzey Kutbu'na gitmiştir ve orayı sıkıcı bulmuştu. Yapabilecekleri hiçbir şey yoktu ve otel umutsuz denecek kadar eski tarzdı- yatak odalarında televizyon yoktu, kokulu org da yoktu, sadece en öğrencinden sentetik müzik ve iki yüzün üzerindeki konuk için yalnızca yirmi beş tane Hareketli Zemin Duvar Tenisi Kortu vardı. Hayır, kesinlikle tekrar Kuzey Kutbu'nu görmek istemiyordu.” (Huxley, 2007: s. 124.)

Orwell, 1984'te karanlık bir gelecek resmeder. Zira bu zamanda teknoloji çok ilerlemiştir. Tele-ekran denilen makineler aracılığıyla insanlar her an her yerde gözetlenir ve dinlenir. Bireysellik ve bireysel ilişkiler, eğlenceler vb. gibi her şey yasaklanmıştır. Okyanusya'da dış parti mensubu kişiler yalnızdır ve yemek-içmek, uyumak ve çalışmak dışında vakitleri yoktur. Belirtilen bu üç eylemin dışında ise bireyler partinin düzenlediği eğlencelere katılmak zorundadırlar. Kısacası 1984 romanında insanlar çalışan köleler olmuşlardır.

2.8. Uyuşturucu Kullanımı

Distopyalarda uyuşturucu kullanımı da görülür. Böylelikle, insanların düşünmesi ve sorgulaması engellenir. *Cesur Yeni Dünya*'da yönetim tarafından “soma”(Huxley, 2007: 84) adı verilen uyuşturucu bireylere iş çıkışlarında bile verilmektedir. Dünya Denetçisi, soma için “gevşeticiydi, uyuşturuyordu ve keyifli halüsinasyonlar sağlıyordu” (Huxley, 2007: 84) diyerek uyuşturucu kullanımını yaygınlaştırmaya çalışır. Yine şartlandırma yöntemiyle insanlara öğretilen “bir santimetre küpü bin musibet savuşturur” (Huxley, 2007: 85) ifadesi soma için kullanılır. Soma her an her yerde bulunup kullanılabilen bir maddedir. Ayrıca romanda dini ayinlerde de

kullanılmaktadır.“İçinde çilek dondurmalı soma bulunan kupa elden ele dolaştırılır ve benliğimin silinişine içiyorum duasıyla on iki kez büyük yudumlarla içilir.” (Huxley, 2007: 117)

Soma içerek insanlar hayal dünyalarında istedikleri yere tatile gidebilmektedirler. Fakat somayı her zaman kullanmaları sistemin aksamasına neden olacağı için fabrika çıkışlarında devlet tarafından verilmektedir. Dünya Devleti insanları şartlandırıp kontrol altına alarak istikrarı sağlamış olmakta ve soma adlı madde ile de insanların mutluluklarına da çare olmaktadır. 1984 romanında uyuşturucu kullanımı görülmez. Fakat devlet korku ortamı yaratarak uyuşturucu işlevi görmektedir.

2.9. Din

CesurYeniDünya romanında dinlerde tarihler gibi eski olduğu gerekçesiyle anlatılmaz. Bu toplumda yaşlanmak diye bir unsur yoktur gelişen teknoloji yaşlanmayı da engellemektedir. Yaşlılık belirtileri, eşeylik hormonları, genç kan nakli, magnezyum tuzları sayesinde yaşlılığın tüm fizyolojik izleri engellenmektedir. Dinin daha çok yaşlı insanlar için gerekli olduğu bu nedenle de öğrenmeye gerek olmadığı belirtilir. Romanda dini ayinlerde yapılmaktadır. Fakat burada da Ford bir Tanrı olarak anılmakta ve bu tarz ayinlere soma adında uyuşturucu bir madde içilmektedir. Eserde Fordumuz, Ford, Ford aşkına sözlerinin kullanımından Ford'un tanrısallaştırıldığını söylemek mümkündür.

Haç işaretinin üstü kesilerek 'T' harfine dönüştürülmüştür. Dini bayramlar ve ayinlerin yerini, Dünya Devleti'nde 'Ford Günü Bayramları', 'Cemaat İlahileri' ve 'Dayanışma Ayinler' almıştır. Ayinlerde de normal zamanlarda olduğu gibi 'soma' adında bir ilaç verilir ve bu ilaç insanların kendilerini kötü hissettiklerinde aldıkları ve onları rahatlatan, mutlu olmalarını sağlayan bir ilaçtır.

1984 romanında da din olgusu bulunmamaktadır. Devletin istikrarı her şeyin üzerinde tutulduğu için din olgusuna gerek duyulmamıştır. Her iki romanda da tek bağlılık devletidir.

2. 10. Ev ve Aile

Cesur Yeni Dünya romanında kadınlar meta durumdadır. Herkes herkese aittir öğretmenleri ile yetişen bu insanlar evliliği de gereksiz ve cahilce bir kurum olarak görmektedirler. Örneğin Lenina, John'un evlenme teklifini “korkunç bir fikir!” (Huxley, 2007: 250) olarak değerlendirir. Evlilik beraberinde tek eşliliği getireceğinden bu toplum için sakıncalı bulunmaktadır. Tek eşlilik sonucu bir aileye bağlılık oluşur. Kişiler akrabalık edinirler ve devletin istikrarı bozulur. Bu toplumda zaten doğal yollarla üreme de bulunmamaktadır. Dünya Devleti'nin sloganlarından olan cemaat kavramı da 'herkes herkes içindir' mantığını barındırmaktadır. Kimse kimseye sahip olamaz herkes birbiriyle beraber olabilir. Aşk, nefret gibi duygulara da sahip olmayan insanlar bu nedenle duygusal hiçbir şey hissetmezler. Anne ve baba gibi kavramlar kullanılmamakta ve bu kavramlar çok kötü bir şeymiş gibi gösterilmektedir. Aile kavramı ve bireysellik yerine topluluk kavramı bulunmaktadır.

1984 romanında aile, arkadaşlık, sevgi, aşk, cinsellik, güven gibi insani duyguları köktünden koparma amacı güden parti, hiçbir üyesine bunları yaşama fırsatı vermez. Kişiler parti onay verirse evlenebilmektedir. Evlenmenin amacı ise şu sözlerle ifade edilmektedir. “Evliliğin tek amacı, partinin hizmetine verilecek çocuklar üretmekti” (Orwell, 2012: 90) sevgi, sadakat gibi duyguları silinmiş, işlemeze hale getirilmiş bu aileler, partinin istikrarı için gereklidir. Romanda korku bir nevi soma işlevi görmektedir.

“Ana babayla çocuk, insanla insan, kadınla erkek arasındaki bağları kopardık. Kimse eşine ya da çocuğuna ya da arkadaşına güvenmiyor artık. Gelecekte eşler ve arkadaşlar da ortadan kalkacak. Çocuklar doğar doğmaz annelerinden alınacaklar. Yumurtanın kuluçkadan alınması gibidir. Cinsel içgüdü ortadan kalkacak. Üreme, tayın kâğıdını yenileme gibi yıllık bir formalite olacak. Orgazmı ortadan kaldıracacağız” (Orwell, 2012: 303)

Cesur Yeni Dünya'da ise evliliğin olmayışı sebebiyle aile ve çocuk kavramlarına da farklı bir bakış açısı getirilir. Evlilik ve aile kavramı Dünya Denetçisi tarafından şu şekilde açıklanır:

“Ev, boğucu bir yaşam; bir erkek, düzenli olarak çocuk doğuran bir kadın, her yaştaki erkek ve kız çocuklarından oluşan bir güruhun balık istifi yaşadığı birkaç küçük oda, hava alamazsın, boş yer bulamazsın; mikroptan arındırılmamış bir hapishane; karanlık, salgın hastalıklar ve kötü kokular.” (Huxley, 2007: 63)

Evin karamsar bir biçimde betimlenmesi evi önemsizleştirmek, aile hayatını yıkmak içindir. Çünkü bir aile beraberinde akrabalığı getirir. Distopyalardadevletin istikrarının bozulmaması için aidiyet duygusu aileye karşı değil topluma karşı olmalıdır. Bu toplumda insanlar yapay yollarla elde edildikleri için kimsenin ailesi yoktur. Anne ya da baba kavramı bu toplumda argo ve komik olarak karşılanmaktadır. Örneğin bir gün Lenina asansörde, herkesin yanında Bernard'a buluşma teklif eder ve bunun üzerine Bernard utanır. Lenina ise Bernard'ın bu tepkisi üzerine şunları düşünür: “açık açık şaka yapmış olsam annesininadını ya da benzer bir şeyi sormuş olsam bu kadar rahatsız olmazdı.” (Huxley, 2007: 89)1984 romanında da aile sadece partiye hizmet edecek çocuk yetiştirmek için kurulur.

Cesur Yeni Dünya'nın son bölümünde Dünya Denetçisinin John'a yenedünyadaki düzeni anlatmasına karşılık John,“ben keyif aramıyorum. Tanrı'yı istiyorum, şiir istiyorum, gerçektehlake istiyorum, özgürlük istiyorum, iyilik istiyorum, günah istiyorum”(Huxley, 2007: 309)cevabını verir. Kendisine öğretilenlerle bu farklı dünya arasında kalan John oradan uzaklaşır. Duyduğu suçluluk yüzünden kendini görmeye gelen Lenina'yı öldürür ve kendi canına da kıyar

1984 romanın sonunda ise duygu ve düşünceleri tamamen değişmiş, yaptıkları nedeniyle gerçekten pişman olmuş olan Winston, Büyük Birader'i gerçekten sevdiğini hisseder hale gelmiştir. George Orwell, O'Brien'in Winston'a uyguladığı şiddetle ona sistemin doğrularını kabul ettirmeye çalıştığı bölümde, bir anlamda distopyayı tanımlamıştır; “Nasıl bir dünya yaratmaya çalıştığımızı anlıyor musun? Yaşamın amacını zevkkabul eden aptal ütopyacıların tam tersi bir yer... Korkunun, acının, işkencenin dünyası. Kendini geliştirdikçe daha daacımasızlaşan bir yer...” (Orwell, 2012: 302)

1984, geleceğe yönelik bir kehanet değil, yaşadığı dönemdeki şartları eleştiren ve dahakötüye gitmemesi için insanları uyaran bir kitaptır. Romanda, kasvetli, yokluk içinde,bombalanmış ve tamir edilmemiş ev ve caddelerden oluşan fiziksel çevre aslındasavaş sonrası İngiltere'nin durumunu anlatmaktadır. (Wadhams, 1984:153-154.) Her iki romanda da karanlık, kasvetli bir mekân görülmektedir. Distopyalarda görülen o kasvetli hava 1984 romanında daha iyi hissedilmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada ilk olarak ütopya, distopya hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Ütopya ve distopyanın tanımı, tarihsel gelişimi ve genel özellikleri üzerinde durularak ütopya türünün edebi bir tür olduğu ve bir tür olarak içerdiği özellikler değerlendirilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümde,*Cesur Yeni Dünya* ve 1984 isimli eserler distopik bağlamda incelenmiş ve incelemenin sonunda *Cesur Yeni Dünya* ve 1984 romanlarıiçinde barındırdığı distopik özellikler bağlamında değerlendirilmiştir. Huxley'in, kaynağını toplum eleştirisinden alan *Cesur Yeni*

Dünya bilim ve teknolojideki hızlı gelişmelerin, insanlık için karanlık bir geleceği de beraberinde getireceği hakkında okuru uyarmaktadır. Karanlık geleceğin korkusu da bu eseri yazmasına neden olmuştur. İki dünya savaşı sonrasında oluşan teknolojik gelişmelerin insanlığa korku ve acıdan başka bir şey katmadığını gözlemleyen Huxley, huzura ulaşmanın maddiyattan çok ruhani yatırımlara olacağını belirtmektedir.

Hayat ve içinde yaşadığı toplum hakkında hiçbir fikre sahip olmayan hatta sorgulama yeteneğini dahi kaybetmiş insanların oluşturduğu yapı onlar üzerinde hâkimiyet kurmayı daha da kolaylaştıracaktır. 1984 romanında toplum, dil ve tarih bilincinden yoksun bırakılmaktadır. Bu durum toplumun geçmişi unutmamasına ve yozlaşan dil karşısında düzene ayak uydurmasına yol açmaktadır. “Büyük Birader” adı altında devletin ya da bir başka yapının insan üzerindeki hâkimiyeti noktasına yaptığı vurgu güncelliğini asla yitirmeyen bir problemdir.

1984 romanında tasviri yapılan kent, çürümüş ve kokuşmuş bir haldedir. Kitabın her satırında o kasvetli hava kendini belli etmektedir. *Cesur Yeni Dünya* romanında ise kapalı mekânlar daha fazla yer almasına rağmen 1984 romanı kadar kasvetli bir ortam bulunmamaktadır. Her iki romanda da toplumsal sınıflar belirgindir.

Hayatın her alanında görülen baskı 1984 romanının her satırda hissedilmekte, adeta bir kontrol niteliği kazanmaktadır. Bireyler her an her yerde düşünce polisleri tarafından takip edildikleri için özel hayatları da yoktur. Bu korku ortamı bireylerin sosyalleşmesine de engel olmaktadır. Yeterli imkânlarla sahip olmayan bireyler kendilerini geliştirmek ya da yaratıcılıklarını ortaya koymak için hiçbir şey yapamamaktadır. *Cesur Yeni Dünya* romanında ise her alanda sınırsız özgürlük yer almaktadır. Bireyler sınırsız özgürlüklere sahip olduğu bu ortamda huzur içinde yaşıyor olarak görünmektedirler. Aslında bireyler görünmeyen bir baskı unsuru tarafından yönetilmektedirler. Çünkü bireyler doğumlarından itibaren hangi sınıfa mensup olacakları, mesleklerinin ne olacağı belirlenmiş durumdadır.

Evlilik kavramı her iki romanda da yer almamaktadır. *Cesur Yeni Dünya* romanında bireylerin doğumu dahi fabrika tarzı bu binada tüpler içerisinde gerçekleşmektedir. Bireyler evlilik kavramını olumsuz bir unsur olarak görmektedirler. 1984 romanında ise evlilik gerçekleşecekse partinin uygun gördüğü birey ile olmakta ve bu evliliğin tek amacı da partiye hizmet edecek birey yetiştirmektir.

Cesur Yeni Dünya da görülen uyuşturucu kullanımı 1984 romanında görülmemektedir. Soma adı verilen uyuşturucu ile adeta bireylerin sorgulaması ve düşünmesi engellenmektedir. Ayrıca her iki romanda da din kavramı bulunmamakta kitap okuyan bireyler yer almamaktadır.

Sonuç olarak, kurgulanan bu distopik romanlarda sonuç hep kötüdür. Çarklar dönmeye devam eder. Bu döngünün değişmeyeceği değiştirilemeyeceği anlatılmaya çalışılır. İnsanlarda bu düzen karşısında isyan etmez edemezler. *Cesur Yeni Dünya* romanında direktiflerden yararlanılırken, 1984 romanında ise kısıtlamalardan yararlanır. Huxley, yirminci yüzyılda yayınladığı bu eseriyle içinde bulunduğu topluma gelecek ile ilgili uyarıda bulunur. 1984 romanı içinde bulunduğu toplum eleştirmenin yanı sıra dile sahip çıkmanın önemi, sorgulamayan bireylerin ne gibi sorunlar yaratacağı, sınıf sistemi gibi kapsamlı konulara değinmektedir. Her iki romanda derinliği olan ve dönemine damgasını vurmuş, birçok dile çevrilmiş eserlerdir. Bunun yanında, Huxley'in eserin sonunu açık bırakarak, yorumu okuyucuya bırakması ise eserin ütopyacı niteliğinin sorgulanmasına yol açar.

Kaynakça

Aron, Raymond(1976). Demokrasi ve Totalitarizm, çev.Vahdi Hatay, Kültür Bakanlığı, Kültür Eserleri:3, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Aydoğan, Oya Buhara, Ufuk Ege Uygur (2017). “II. Dünya Savaşı Sonrası İngiltere’de Toplumsal Hayat, Sınıf Sistemi ve Yabancılaşma”, Antropoloji Dergisi. s.111-112.

Bezel, Nail (2001). Yeryüzü Cennetleri Kurmak (Ütopyalardan Seçmeler), Ankara: GüldikeniYayımları.

Burger, Jerry M (2006). Kişilik. çev. İnan Deniz, Erguvan Sarıoğlu, İstanbul:Kaknüs Yayınları.

Buck-Morss, S. (2004). Rüya Âlemi ve Felaket / Doğuda ve Batıda Kitlelesel Ütopyanın Yarihe Karışması. (1. Baskı). çev. Tuncay Birkan. İstanbul: Metis Yayınları

Claeys, Gregory, Sangent, T. Lyman(1996). Ütopya Edebiyatı. New York ÜniversitesiPress. Newyork

Çetin, Halis (2002). “Totalitarizm: İdeolojik Kökenleri ve Toplumsal İnşa Araçları”, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s.15-43.

Düzgün, Volkan (2011).“AldousHuxleyin Ütopya Dünyası: Cesur Yeni Dünya ve Ada.”Yüksek Lisans Tezi

Erkmen, Nükhet Münevver (2008). “Toplumsal Değişim ve İletişim Eleştirisi Olarak Ütopya ve Karşı Ütopya: AldousHuxley’in Cesur Yeni Dünya Romanı Üzerine Bir İnceleme.”Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Huxley, Aldous (2012). *Cesur Yeni Dünya*. çev. Ümit Tosun, İstanbul: İthaki Yayınları

Kızılay, Yağmur (2018).“Cesur Yeni Dünya ve Otomatik Portakal Romanlarının İnsan Doğası Üzerine Söyledikleri: Psikanalitik Bir İnceleme.” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt: 11 Sayı: 58

Küçükcoşkun, Yasemin (2006). “1980-2005 Dönemi Türk Edebiyatında Ütopik Romanlar ve Ütopyanın Kurgusu”, Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kumar, Krishan, (2006), *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşı Ütopya*, çev. Ali Galip, İstanbul:Kalkedon Yayıncılık.

Kumar, K. (2005). Ütopyaçılık (1. Baskı). çev. Ali Somel. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Levitas, Ruth (2011).TheConcept of Utopia, Peter Lang Ltd. International AcademicPublishers

Linzi, Juan J (1984). Totaliter ve Otoriter Rejimler, Çev. Ergun Özbudun, Siyasi İlimler Türk Derneği, Ankara: S Yayınları.

Neydim, Necdet (2020).Distopya Romanlarının Oluşumu ve Tarihsel Gelişimi; Çevirilerinin İncelenmesinde Öne Çıkan Kuramsal Yaklaşımlar. Üniversitesi İstanbul: Çeviribilim Dergisi. s.53-75

Orwell, George (2012).1984, çev. Celal Üster, İstanbul: Can Yayınları, 33. Baskı.

Orwell, George (2018). *Hayvan Çiftliği*. çev. Celal Üster, İstanbul: Can Yayınları, s. 7.

Nurhayat- Köksal-1984 Romanı İle Cesur Yeni Dünya Romanlarının Distopya Açısından Mukayeseli
İncelenmesi

Özbay, Fatih. Müftüoğlu, M. Caner (2015). Gündelik Hayatta Totalitarizm: George Orwell'in 1984 Adlı Distopya Romanında İdeal Toplum Tasavvurları. Dumlupınar Üniversitesi *Sosyal Bilimler Dergisi*. 44. Sayı Nisan.

Platon (2018).*Devlet*, çev. Sabahattin Eyüboğlu, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Yalçınkaya, Ayhan (2004).*Eğer'denMeğer'e: Ütopya Karsısında Türk Romanı*, Ankara: Phoenix Yayınları.

Ziyalan, Mustafa (1993).“Ütopya Ötesi: Hipertekst”, Varlık, İstanbul:nr. 1028.

Zamyatin, Yevgeni (2018).*Biz*, çev. Fatma Arıkan, Serdar Arıkan, İstanbul: İthaki Yayıncılık.

Williams, Raymond (1985).*Orwell*, çev. Nejat Bayramoğlu, İstanbul: AFA Yayıncılık, s. 7-14.

Wathams, Stephen der. (1984).*RememberingOrwell*, Ontario:PenguinBooks, s. 169.